

Hajdicsné Varga Katalin

Nemzeti Közszolgálati Egyetem

Hajdicsne.Varga.Katalin@uni-nke.hu

ILIAS KERETRENDSZER ALKALMAZÁSA A KATONAI TOVÁBBKÉPZÉSEKBEN

Bevezetés

Másfél évtized telt el azóta, hogy 1999 decemberében újtára indult egy politikai kezdeményezés, amelynek a célja az online Európa megteremtése volt: az Európai Unió biztossíta, hogy az eljövendő generációk minél jobban élvezhessék az információs társadalom kínálta előnyöket. A kitűzött célok azt hangsúlyozták, hogy az ipari forradalomhoz mérhető, nagy horderejű és az egész világot érintő változások mindenkire és mindenhol hatással lesznek, mégpedig úgy, hogy az információs társadalomhoz vezető *e-Európa* az összetartást és az integrációt erősíti. Lényegében tehát az *e-Európa* célja, hogy az információs társadalom előnyeit elérhetővé tegye minden európai állampolgár számára. Át kell segítenie minden állampolgárt, háztartást és iskolát, vállalatot és szervezetet a digitális korba és az internetre, meg kell teremtenie egy digitálisan művelt Európát, amelyben a vállalkozói réteg kész anyagilag is támogatni az új ötletek kifejlesztését, biztosítania kell, hogy a folyamat ne legyen kirekesztő, növelje a fogyasztói bizalmat és erősítse a társadalmi kohéziót.¹

Az 1990-es évek második felében az *e-learning* a tömegesedő felsőoktatás első számú megújulási lehetőségének tűnt világszerte. A virtuális egyetem eszméje elsősorban az élethosszig tartó tanulás miatt felértékelődő távoktatás megújulását célozta, míg az *e-learning* és a *blended learning* kurzusok terjedése vagy az IKT-technológia részleges, de folyamatosan növekvő mértékű alkalmazása a felsőoktatás és az egész oktatási rendszer modernizációját vetítette előre. Az elmúlt évtized tapasztalatai alapján azonban az IKT és az új oktatási formák terjedése nem hozott forradalmi változást a felsőoktatásban. A rövid tanulási ciklusok – pl. a fejlődő országokban indított sikeres, gyakran az alapkészségek pótlására irányuló felnőtteképzési kurzusok – és az informális tanulás esetenként zajos sikereinek kontrasztjaként a virtuális egyetemek vagy az egyes tárgyak oktatására koncentráló egyetemi *e-learning* és *blended learning* kurzusok eddig csak részben váltották be a hozzájuk fűzött reményeket.²

A távoktatás, *e-learning* kutatási előzményei a katonai felsőoktatásban

Távoktatási tárgyú publikációk (alapelvek, tendenciák, tervek, megvalósult lépések) katonai publikációk már több mint másfél évtizede is megjelentek Magyarországon

---

¹ Koreny Ágnes: *e-Európa. Információs társadalom mindenkinek. Tudományos és Műszaki Tájékoztató*. 1999. 11–12. sz. http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=402&issue_id=21

² Tóth Zsolt: Az üzleti alapon fejlődő *e-learning* korlátai. *Új Pedagógiai Szemle*. 57. évfolyam 3–4. sz. 200–207. <http://epa.osz.hu/00000/00035/00112/index.htm>

(Sipos, 1995 és Kovács A. 1996).³ Kiemelten is említést érdemel a haditechnikai kutatás-fejlesztés úttörőnek számító multimédiás tananyaga (Kende, Seres 2005).⁴ Műfajában is újdonság volt a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen (ZMNE) az információs műveletek multimédiás tananyaga (Várhegyi, Haig, Kovács 2005).⁵

A ZMNE-n belül folyó képzések és továbbképzések módszereként a rendelkezésre álló anyagi és szellemi kapacitásokat is figyelembe véve, elfogadva a kor kihívásait, a távoktatás módszerét alkalmazni lehetségesnek és szükségesnek ítélték. Ezt a megállapítást támasztja alá a 17/2003. (HK 7.) KÁT-HVKF együttes intézkedése is.⁶ Az intézkedés felsorolja továbbképzések fajtáit és típusait (típusai: előmeneteli, vezetői és katonai-szakmai továbbképzés csoportosításban, fajtái: haditechnikai és egyéb céltanfolyamok, fegyvernemi vagy szakági átképző tanfolyamok), amelyek mindegyikére alkalmazhatónak ítéli meg az át- és továbbképzések minden formáját (benne a távoktatás hagyományos és a számítástechnikai eszközökkel támogatott formáját).

A katonák távoktatási formában való tanulásának fontosságát doktori kutatási előtanulmányok, disszertációk, majd a belőlük kinövő összegző kutatások is hangsúlyozták. A hivatásos és szerződéses katonáknak a nyugdíjig történő folyamatos tanulásra szükségük van, hiszen az érvényben levő előmeneteli rendszer elsősorban ezen alapul. Ugyanakkor a Magyar Honvédség személyi állománya a kor kihívásainak (korszerűsítés, professzionális hadsereg) megfelelően folyamatosan csökken, amiből az következik, hogy a távoktatás módszerének használata – még ha nem is az egész tananyagban, de – szükségszerűen jelentkezik az oktatásuk, továbbképzésük területén. Ez megköveteli, az új módszerek bevezetését a hatékonyság fenntartása érdekében. Ennek a módszernek azonban meg kell felelnie annak a követelménynek, hogy a képzendő hivatásos és szerződéses állományt nem lehet hosszabb, rövidebb időközönként elvonni a munkájától, hanem csak a munkavégzéssel párhuzamosan folytatott oktatásban tudnak részt venni, miközben a feladataikat is ellátják.⁷

Tanfolyamok támogatása ILIAS keretrendszerrel

Az ILIAS (Integriertes Lern-, Informations- und Arbeitskooperations System = Integrált Oktatási, Információs és Csoportmunka Rendszer) egy nyílt forráskódú (open source) internetes felületen működő e-learning keretrendszer (LMS), melyet a Kölni Egyetem 1997 óta fejleszt a VIRTUS projekt keretében. Az ILIAS integrált rendszerben, webböngésző felületen teszi lehetővé a tanároknak a tananyagok készítését, szerkesztését, a hallgatók számára pedig mindezek feldolgozását, tesztek írását, gyakorlatok készítését és az egymással való kapcsolattartást. Lényegében minden

³ Sipos Géza: Távoktatás a hadseregben. Új Honvédségi Szemle. 1995.

⁴ Kende György – Seres György: Haditechnikai kutatás-fejlesztés, multimédiás egyetemi tananyag. 2005.

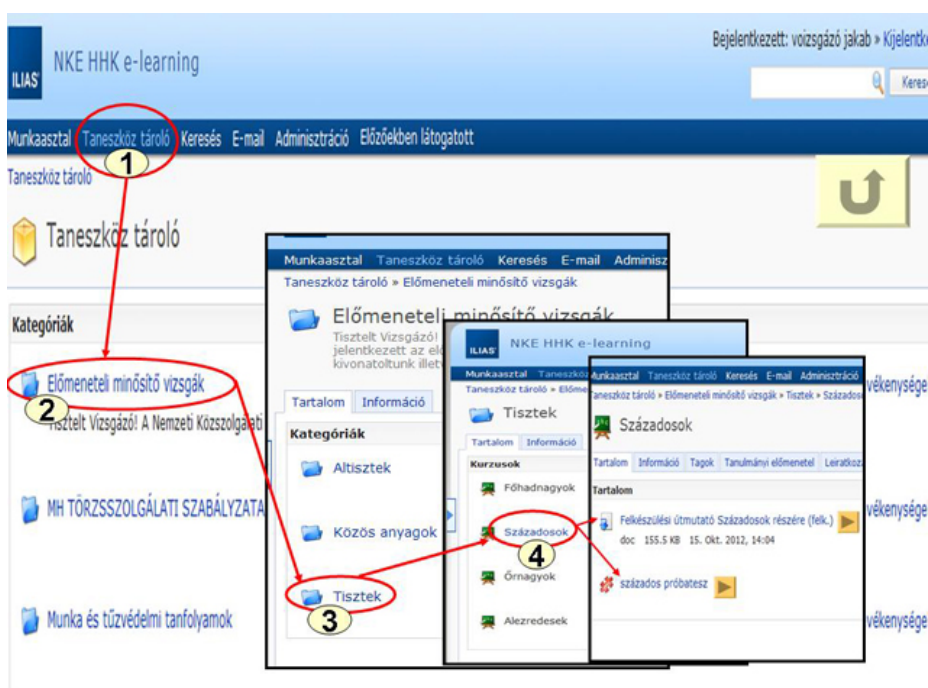
⁵ Haig Zsolt–Várhegyi István–Kovács László: Információs Műveletek: Információs korszak hadügyi forradalma és információs rendszerei. ZMNE, Budapest, 2005.

⁶ 17/2003. (HK 7.) KÁT_HVKF együttes intézkedése a hivatásos és szerződéses katonák át és továbbképzésének megszervezéséről és végrehajtásáról.

⁷ Négyesi Imre: A távoktatás helye és szerepe a felnőttoktatásban a katonai képzés tükrében. Vezetés- és Szervezéstudomány, 2005. 1. szám, 152.

szempontból biztosítja egy virtuális iskola kialakítását. Az e-learning eszközeinek felhasználásával növeli az oktatás színvonalát, segíti az egyénre szabott tanulás megvalósítását, hozzájárul a digitális írástudás fejlesztéséhez.

2013-ban fejlődésének új állomásához érkezett a Nemzeti Közsolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztképző Karán a Katonai Vizsgaközpont, amely a feladatait a kar dékánjának közvetlen alárendeltségében végzi. Márciustól a vizsga-tanteremben egy időben 30 számítógépen egyszerre harminc fő vizsgázhat. A rendszert februárban sikeresen tesztelte száz honvédtiszt-jelölt, altiszt és tiszt. Márciusban az általános főhadnagyi, századosi, őrnagyi előmeneteli tanfolyamra beiskolázott közel 150 tiszt már a próbateszteket megoldva gyakorolhatott. A tesztelők elmondták, hogy új ismeretek megszerzésére, illetve a régebben tanultak felelevenítésére nyílt lehetőség, így hozzájutottak olyan szabályzatokhoz, szakmai kiadványokhoz, cikkekhez, amelyek egyébként csak hosszú utánjárással lettek volna elérhetőek a számukra.⁸

1. ábra Az ILIAS keretrendszer Taneszköz tároló felülete

A vizsga objektivitást a rendszer biztosítja, az elektronikus út kizárja a nem megengedett eszközök használatát, a szubjektív értékelés lehetőségét, továbbá előnye az, hogy a teszt befejezése után a vizsgázó azonnal megismerheti az eredményt.

⁸ <http://www.defencemirror.hu/cikk/37392>

Kérdőíves kutatás a törzstiszti tanfolyamon

A katonai továbbképzésben a törzstiszti tanfolyamon részt vettek kérdőíves felméréseinek célja az volt, hogy igazoljuk azoknak az erőfeszítéseknek a létjogosultságát, amelyeket a katonai át- és továbbképző központ és a katonai vizsgaközpont munkatársai végeztek az elmúlt években. Az e-learning rendszer működtetésével tovább kívántuk növelni a tanfolyami hallgatóknak azt a lehetőségét, hogy egyéni ütemben, kényelmes körülmények között (a nap bármelyik időszakában) átismételhessék az aktuálisan tanultakat és felkészülhessenek a vizsgára. Az elmúlt időszakban egyre több szakanyag került fel az ILIAS rendszerbe, amely a tanfolyami kontaktórákon kapott ismereteken túl a tanfolyamot záró vizsgák eredményessége érdekében további anyagokat is biztosít a hallgatók számára. Előzetes tapasztalataink szerint a hallgatók többsége megelégedett az oktatóktól kapott szóbeli és írásbeli anyagokkal, és kevésbé érdeklődtek az e-learninges tanulási mód iránt.

Hipotézisünk szerint az ILIAS-ban található anyagokat a figyelemfelkeltés nyomán a hallgatók felhasználták és alkalmasnak találták a sikeres vizsgára való felkészülésben.

A tanfolyamot elvégző hallgatókat papíralapú kérdőívvel vizsgáltuk, amit minden hallgató kitöltött. Néhány kérdéstől eltekintve korrekt, értékelhető válaszokat adtak. Az elektronikus távoktatáshoz, e-learninghez kapcsolódó kérdéseket és eredményeket az alábbiakban mutatjuk be.

Külön-külön kérdeztünk rá a tanulási útmutató, az óraterv, a tematika, a tanfolyam célját és követelményeit bemutató anyagot tartalmazó dokumentumok kézhezvételének módjáról. Az első három dokumentumot a résztvevők többsége (62,5%) elektronikus úton kapta meg, majd a célt és követelményeket bemutató anyaghoz csak 50% jutott hozzá elektronikusan.

Az át- és továbbképző központ kapcsolattartó kollégájával minden hallgató kommunikált, a kapcsolatot leginkább telefonon vették fel, a résztvevők háromnegyede e-mail-ben is kért segítséget, továbbá mindenki személyesen is találkozott vele.

A tananyag körülbelül mekkora hányadát kapta meg nyomtatott, elektronikus, előadás formájában kérdésünkre csupán 10%-uk válaszolta, hogy az tananyag 100%-át megkapta elektronikusan, a többiek különböző arányokat írtak. Ennek az eltérésnek valószínűleg a nem egyértelmű kérdésfeltevésünk volt az oka, jobb lett volna azt kérdezni, hogy e-mailben jutott hozzá a munkatársunktól vagy pedig önálló tevékenység keretében az ILIAS rendszerből töltötte-e le. Ez az eredmény a várakozásunkat nem igazolta, hiszen azt feltételeztük, hogy a tananyagot valamennyien az e-learning keretében kapták meg a tanfolyam résztvevői. Ha a 90%-ban és afölött elektronikusan megkapott tananyag arányát tekintjük, akkor a hallgatóknak csak az 50%-a élt az e-learning lehetőségével.

Milyen mértékben segítette a tananyag a vizsgára való felkészülést? Kérdésünkre a válaszok az előadásra, a nyomtatott jegyzetre és az elektronikus tananyagra vonatkoztak. A legnagyobb százalékban az elektronikus tananyagot osztályozták 5-sel, a hallgatók 56,3%-a, azaz szakmailag korrekt, naprakész, kiváló segítségként ítélték meg. A nyomtatott jegyzetre 37,5%-uk, az előadások anyagára pedig 31,3%-uk adta a legjobb minősítést.

Megkérdeztük, hogy melyik vizsgaformát részesítenék előnyben: online, szóban, írásban. A Katonai Vizsgaközpont az előmeneteli tanfolyamok hallgatóinak vizsgáztatását elektronikusan végzi (folynak a munkálatok, hogy ne csak a központi

helyiségben, hanem külső helyszínekről is vizsgázhassanak a vizsgafelületre való belépéssel). A törzstiszti tanfolyam hallgatói számára is szeretnénk ezt a lehetőséget biztosítani a jelenlegi írásbeli és vizsgabizottság előtti szóbeli vizsgázás helyett. Az előzetes várakozásunk az volt, hogy ezt a hallgatók is kedvezőbb vizsgázási formának tekintenék, de a válaszok szerint ennek a továbbképzési formának a hallgatói nem részesítik előnyben az online vizsgázást. A hallgatók 68,7%-a az írásban, papíralapon vizsgázási módot tartotta a maga számára megfelelő vizsgaformának.

A hallgatók számítógép használati és internetezési szokásait is megkérdeztük, hogy további összehasonlítást tudjunk végezni. A tanfolyam számonkérési formájának megváltoztatása érdekében világosan akartuk látni, hogy eléggé felkészültek-e az online, keretrendszerben történő tanulásra és vizsgázásra. Feltételeztük, hogy ha felhasználóként otthon és a munkahelyen is már kellő gyakorlattal rendelkeznek, akkor a keretrendszerben folyó tevékenység nem fog nehézséget okozni a számukra.

A válaszokból az alábbi hasznosítható eredményeket kaptuk. A hallgatók egynegyede maga sem volt elégedett a számítógép használati ismereteivel, így már érthető, hogy miért választaná csaknem 70%-uk inkább a vizsgázás írásbeli formáját. Az internetet otthon 87,5%-uk használja mindennap, a munkahelyen viszont soha nem internetezik. Az internet használatára vonatkozóan először a tanfolyamhoz és a szakterülethez kapcsolódón vizsgáltuk meg a válaszokat. Ebből az tűnt ki, hogy a hallgatóknak csak 37,5%-a foglalkozott ilyen módon a tanfolyam anyagával. Egy-két válasz említette, hogy hetente többször keresett szakanyagot, de voltak néhányan, akik egyáltalán nem kerestek a szakterülethez kapcsolódó anyagokat. A hétköznapihoz kapcsolódóan a legtöbben az internetet a hírek böngészésére használták. A néha választ jelölték be 70–75%-ban a hivatalos ügyek intézését, a nyelvtanulást, a virtuális közösségekben való részvételt, az utazás megszervezését, menetrend böngészését, műsor keresését. Soha nem olvastak a hallgatók blogot, valamint nem töltöttek le zenét, filmet és nem játszottak internetes játékokat. Az internetes kapcsolattartó eszközök közül a skype-ot csupán a csoport fele használja, 50%-a nem használja, de a „nem ismerem” választ is jelölte egy fő, a messengert senki nem használja. Webes levelezőt használ a hallgatók 80%-a, de erre a kérdésre is válaszolták azt, hogy nem ismerik. A hallgatók közül senkinek nincs blogja az interneten, és csupán egy hallgató rendelkezik saját web-oldallal. Az egyéb eszközök közül (word, ppt, excel, paint, photoshop, flash, sindow movie maker, front page, adobe premiere, gimp, dreamweaver, toolbook, exeLearning, audacity) tanuláshoz mindenki használta a word szövegszerkesztő programot és a powerpointot, valamint 85%-uk az excelt. A további eszközök esetében a válaszok azt a képet alakították ki bennünk, hogy a többségüket nemhogy nem használják a hallgatók, hanem nem is ismerik. Nyilván sem a munkahelyükön, sem a magánéletükben ezeknek a használatára nem volt szükségük, illetve alkalmuk.

Az Ismeri-e az alábbi e-learning keretrendszereket? kérdést keresztkérdésnek szánva tettük fel, hiszen az ILIAS rendszer használatára voltunk itt is kíváncsiak, csak úgy mint a kérdőív elején feltett néhány kérdésben. A felsorolt 4 rendszer közül (Moodle, WebCT, CoEdu, ILIAS) az ILIAS-t jelölték a legtöbben ismertnek (68,8%). Azt is kérdeztük, hogy melyiket használták a tanfolyam alatt tanulásra. Ugyancsak érdekes lett a válaszok aránya: 62,5%-uk jelölte csak meg az ILIAS használatát.

A kutatás összegzéseképpen azt mondhatjuk, hogy a hipotézisünk csak részben igazolódott be, hiszen a hallgatóknak csak egy része érzi magát felkészültnek a

keretrendszerben való vizsgázásra. Bár a hallgatók nagyobb része az alapvető elektronikus eszközök használatával tisztában van, azokat azonban csak lényegében a kezdő felhasználó szintjén alkalmazza. A tanfolyamon az órákra való felkészülést, valamint a vizsgára való felkészülést is, ha nem is teljes létszámban, de az e-learninget használva oldották meg. Következtetésként azt vonhatjuk le, ha valóban online vizsgáztatást akarunk megvalósítani, akkor arra a tanfolyam keretében fel kell készítenünk a törzstiszti tanfolyam hallgatóit.

Irodalomjegyzék

- Koreny Ágnes 1999. *e-Európa. Információs társadalom mindenkinek*. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. 11–12. sz.
http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=402&issue_id=21
- Haig Zsolt–Várhegyi István–Kovács László 2005.: *Információs Műveletek: Információs korszak hadügyi forradalma és információs rendszerei*. ZMNE, Budapest.
- Kende György–Seres György 2005. *Haditechnikai kutatás-fejlesztés, multimédiás egyetemi tananyag*.
- Négyesi Imre 2005. *A távoktatás helye és szerepe a felnőttoktatásban a katonai képzés tükrében*. Vezetés- és Szervezéstudomány. 1. szám, 151–164.
- Sipos Géza 1995. *Távoktatás a hadseregben*. Új Honvédségi Szemle.
- Tóth Zsolt: *Az üzleti alapon fejlődő e-learning korlátai*. Új Pedagógiai Szemle. 57. évfolyam 3–4. sz. 200–207. <http://epa.osz.hu/00000/00035/00112/index.htm>